

<https://doi.org/10.36818/1562-0905-2021-4-2>

УДК [331.556.2:352.07:378.4](477)

JEL O15, R23

І. Б. Швець, О. М. Следь, М. М. Біленська

Інтеграція внутрішньо переміщених осіб до приймаючих громад у контексті сучасних соціокультурних викликів

Розглянуто визначення та сутність поняття «інтеграція мігрантів» у контексті вимушеної внутрішньої міграції в Україні. Проаналізовано стан внутрішньої вимушеної міграції у країні як наслідок тривалого військово-політичного конфлікту. Визначено основні індикатори інтеграції внутрішньо переміщених осіб. Встановлено характер, зміст та учасників сучасного процесу інтеграції внутрішньо переміщених осіб. Визначено умови та головні фактори успішної інтеграції внутрішніх мігрантів. Сформовано показники вимушеного переміщення, які мають бути враховані під час розроблення інструментів інтеграції внутрішньо переміщених осіб. Проаналізовано виклики, з якими стикаються вимушені мігранти-переселенці та мешканці приймаючих громад. У ролі специфічної фокус-групи внутрішньо переміщених осіб розглянуто працівників переміщених навчальних закладів вищої освіти. Надано результати соціологічного дослідження рівня інтегрованості працівників переміщеного університету. Проаналізовано показники самооцінювання вимушеними мігрантами рівня інтегрованості в місцеві громади. Здійснено зіставлення показників інтегрованості викладачів переміщеного університету з аналогічними показниками по Україні загалом. Здійснено оцінювання рівня довіри викладачів-переселенців до місцевої громади та колег-переселенців. Встановлено основні причини відсутності повної довіри переселенців місцевим жителям. Визначено шляхи посилення та поглиблення інтеграції переселенців до приймаючих громад.

Ключові слова: внутрішня вимушена міграція, інтеграція мігрантів, внутрішньо переміщена особа, приймаюча громада, умови інтеграції, Національна система моніторингу, індикатори інтеграції, самооцінювання інтегрованості, переміщений університет, довіра.

Постановка проблеми. Інтеграцію мігрантів слід розглядати як важливу складову для розроблення комплексних підходів до управління процесами міграції, що забезпечать її ефективність. Успішна інтеграція мігрантів є запорукою не тільки їхнього добробуту, а й безпеки, стабільності та соціальної злагоди суспільства. Хоча розуміння сутності поняття «інтеграція» відрізняється залежно від країни та контексту, Міжнародна організація міграції (МОМ) визначає його як процес взаємної адаптації приймаючого суспільства та безпосередньо мігрантів (окремих осіб та їхніх груп) [1]. Водночас інтеграція має забезпечувати дотримання прав і свобод як мігрантів, так і приймаючої громади. Інтеграція передбачає формування в мігрантів почуття обов'язку та поваги до основного набору цінностей, що поєднує спільними цілями мігрантів і приймаючі громади. Тому державна політика інтеграції мігрантів і заходи з їх підтримки мають розглядатися з точки зору не тільки оперативного вирішення наявних проблем, але й довгострокової перспективи розвитку громад і суспільства.

Міжнародний досвід регулювання вимушеної міграції доводить, що переселенці потребують певної підтримки з боку держави у процесі інтеграції до приймаючої громади. Особливої гостроти ця проблема набуває під час збройного конфлікту, посиленого економічною кризою. За таких умов знижується рівень толерантності місцевих мешканців, і переселенці ризикують перетворитися на відособлену групу, виключену з життя громади, яка є подразником і причиною зростання соціальної напруги. Комплексний підхід до інтеграції мігрантів має забезпечувати повноцінну

участь мігрантів у житті приймаючих громад. Це дозволить мігрантам реалізувати власний економічний, соціальний, політичний та культурний потенціал, тим самим сприяючи економічному зростанню та соціальному розвитку громад.

Аналіз останніх досліджень. Питання внутрішньої вимушеної міграції та державної міграційної політики досліджувалися зарубіжними вченими на прикладах багатьох країн світу. Загальновідомими є праці таких зарубіжних науковців, як Н. Джеймс, С. Кастлс, П. Мартін, П. Орреніус, М. Рухс, Р. Стюарт, Дж. Холліфілд. Більшість їхніх досліджень внутрішньої міграції були зосереджені на трудовій міграції в низькорозвинених країнах. Авторами було запропоновано багато різних аспектів державної міграційної політики та підходів до їхнього вирішення, зокрема: історичний аспект вимушеної міграції та перспективи глобальної міграційної кризи, зміна моделей мобільності та міграції, національне імміграційне законодавство та політика держави добробуту, захист внутрішньо переміщених осіб.

Питання інтеграції вимушених мігрантів присвячена достатня кількість праць українських науковців, а саме: О. І. Амоші, В. П. Антонюк, І. О. Аракелової, О. М. Балакіревої, О. В. Балуєвої, О. Ф. Новікової, Е. М. Лібанової, О. В. Панькової та інших. Результати анкетування внутрішньо переміщених осіб за різними аспектами їхньої життєдіяльності були всебічно проаналізовані у звітах Міжнародної організації з міграції ООН, Програми розвитку ООН в Україні, Світового банку та Організації економічного співробітництва і розвитку. У своїх працях науковці досліджували різні аспекти проблеми адаптації переселенців, можливості використання закордонного досвіду для розроблення програм інтеграції та адаптації, стратегії інтеграції внутрішньо переміщених осіб. Проте низка питань стосовно адаптації різних категорій внутрішньо переміщених осіб (ВПО) залишається поза увагою та потребують додаткових досліджень.

Метою статті є дослідження стану інтегрованості внутрішньо переміщених осіб в Україні, визначення причин і перешкод, що стримують повноцінну інтеграцію до місцевих громад, а також формування шляхів подолання їх.

Основні результати дослідження. З початком озброєного конфлікту в Україні гостро постало питання інтеграції внутрішньо переміщених осіб до громад-реципієнтів. Для оцінювання процесу інтеграції ВПО доцільно дослідити, чи наближається поведінка та стан переселенців до поведінки та стану постійних мешканців за певними індикаторами, що характеризують різні сторони життєдіяльності людини. Такими можна вважати рівень оплати праці, можливості працевлаштування, доступ до медичної допомоги та соціальних сервісів, наявність власного житла або можливість його оренди, доступ до освіти та навчання дітей і дорослих, наявність кола спілкування та соціальних контактів, можливість брати участь у виборах.

Про потребу у формуванні дієвої державної політики у сфері соціального захисту ВПО неодноразово наголошували представники уряду та органів влади, до компетенції яких належить робота з мігрантами. Наприклад, колишній заступник міністра соціальної політики з питань європейської інтеграції С. Ніжинський зазначав: «Для максимальної інтеграції внутрішньо переміщених осіб у приймаючі громади потрібно сформувати державну політику у сфері їх соціального захисту» [2]. Тому реінтеграція ВПО у громади, правовий і культурний простір України є однією зі стратегічних цілей держави стосовно поліпшення становища ВПО в Україні [3]. Велику інформаційну роль у цьому відіграють дослідження Національної системи моніторингу ситуації з внутрішньо переміщеними особами в Україні (НМС), які в Україні з 2016 р. регулярно проводить МОМ. Основним інструментом цього дослідження є анкетування для подальшого аналізування первинної інформації стосовно соціально-економічних характеристик ВПО та їхніх домогосподарств, а також викликів, з якими вони стикаються. Основними аспектами дослідження є також встановлення трендів і напрямів ВПО щодо переміщення, стан працевлаштування, джерела доходів, доступ до соціальних послуг і допомоги. Дослідження МОМ здійснюється у 24 областях України та місті Києві. Ця активність МОМ «допомагає в аналізі реальної ситуації, в якій опинились внутрішньо переміщені особи, та дає можливість виявляти потреби, які в

подальшому допомагають формувати державну політику у сфері соціального захисту і приймати ефективні рішення для покращення життя даної категорії громадян» [2].

Успішність інтеграції ВПО значною мірою залежить від приймаючої громади, до якої входять постійні мешканці, місцева влада та громадянське суспільство (сукупність недержавних організацій, які представляють інтереси громадян) [4, с. 112-115]. Одночасно інтеграція є взаємним багатостороннім процесом, який потребує активних дій не тільки з боку влади та приймаючої громади, але й зусиль безпосередньо з боку ВПО. Часто переселенці, перебуваючи у відчаї та апатії, не використовують наявні можливості адаптації або створюють психологічний опір повноцінній інтеграції. Проте навіть за наявності бажання та готовності всіх сторін процес інтеграції не буде повноцінним без участі та відповідних дій уряду [5, с. 180-182]. Отже, успішність інтеграції визначається сукупною активною взаємодією трьох основних факторів:

- політика уряду щодо інтеграції ВПО;
- готовність місцевої громади приймати ВПО та бачити їх своєю частиною;
- бажання та готовність ВПО інтегруватися до місцевої громади.

Політика уряду та інструменти впливу на інтеграцію ВПО мають урахувати безліч ознак та аспектів, серед яких головними є:

- характеристики реципієнта (віддаленість від лінії розмежування, розвиненість інфраструктури та соціально-економічний потенціал міста / селища);
- стан міграції (чисельність ВПО та її динаміка);
- характеристики мігрантів (склад і структура ВПО за різними ознаками);
- стадія міграції (гуманітарна стадія, стадія раннього відновлення, стадія сталого розвитку).

Згідно з класичною теорією міжнародного реагування на кризові події, під час і безпосередньо після кризи реагування відбувається як на надзвичайну ситуацію (гуманітарна стадія). Тобто активність держави відбувається через запровадження термінових заходів, передусім спрямованих на порятунок життя. За таких умов основним інструментом сприяння мігрантам є надання гуманітарної допомоги, продуктів харчування, тимчасового притулку та первинних медичних послуг. Після цього відбувається перехід до стадії раннього відновлення та усвідомлення потреб, які слід задовольнити для можливості облаштування життя на новому місці та подальшого відновлення добробуту [6]. На цьому етапі потрібні заходи, які закладають базис для відновлення статусу мігрантів і швидкого повернення їх до повноцінного життя. Завершальним етапом має бути перехід до фази сталого розвитку – надання переселенцям постійного житла, працевлаштування їх і повноцінна інтеграція до місцевої громади. Така послідовність дій з підтримки вимушених мігрантів потрібна не тільки за умов військових дій та збройних конфліктів, але й у процесі реагування на техногенні катастрофи або стихійні лиха.

Уряд України успішно впорався з гуманітарною стадією кризи. Проте вже більше семи років він не вживає конкретних дієвих заходів для подальшої повноцінної інтеграції мігрантів. Сьогодні внутрішньо переміщені особи в Україні здебільшого не потребують специфічної гуманітарної допомоги (продовольчі набори та тимчасові притулки). Вони прагнуть бути повноправними членами суспільства, відновити власний добробут і мати можливість реалізовувати свої права без будь-яких обмежень на рівні з іншими громадянами.

Переміщення ВПО в регіони України багато в чому вплинуло на місцеві громади та піддали ВПО подальшим викликам у контексті їхньої соціальної інтеграції. Дуже часто виклики, з якими стикаються ВПО, мають інший характер порівняно з викликами мешканців приймаючих громад. Водночас обидві групи значною мірою є взаємозалежними. Обом групам представників місцевих громад загрожують виклики безробіття та незадовільні житлові можливості, що часто спричиняє напружені взаємини. Переміщення та поляризація людей через загальну політичну атмосферу у країні є такими, що значно впливають на соціальну згуртованість та єдність як ВПО, так і місцевих мешканців приймаючих громад.

Одним з джерел напруженості є численні випадки неадекватної реакції місцевої влади та приймаючих громад на конкретні потреби ВПО. Наприклад, дискримінація в дотриманні громадянських і політичних прав, а саме права голосу на місцевих виборах. Водночас відсутність соціально-економічних можливостей місцевих громад створює бар'єри, які гальмують інтеграцію ВПО [7]. На цьому тлі ВПО активно долучаються до вирішення проблем місцевих громад і залучаються до них у різних видах діяльності, що сприяє їхній інтеграції, зміцненню довіри до приймаючих громад, суспільному примиренню тощо.

Однією зі специфічних груп ВПО є працівники переміщених ЗВО, які були вимушені покинути свої місця розташування та продовжити освітню діяльність на нових місцях. З одного боку, переміщення ЗВО відбувалось під керівництвом Міністерства освіти і науки України, з другого боку, сам процес переїзду працівників був хаотичним, без будь-якого адміністративного регулювання. Для вивчення стану інтегрованості ВПО до місцевих громад було проведено соціологічне дослідження серед викладачів і студентів переміщеного до м. Покровська Донецького національного технічного університету. Дослідження виконане шляхом анонімного опитування (анкетування) 120 респондентів, серед яких 90 викладачів.

Соціологічні дослідження адаптації ВПО до місцевих громад виконуються МОМ протягом тривалого часу. Вони передбачають дослідження переміщених осіб на території всієї країни. За групою викладачів університету, які є переміщеними особами, для порівняння результатів дослідження з результатами по країні загалом була використана єдина методологія МОМ [8; 9]. У цьому дослідженні одним з головних індикаторів, який підлягав оцінюванню, є інтегрованість ВПО в місцеві громади (рис. 1).

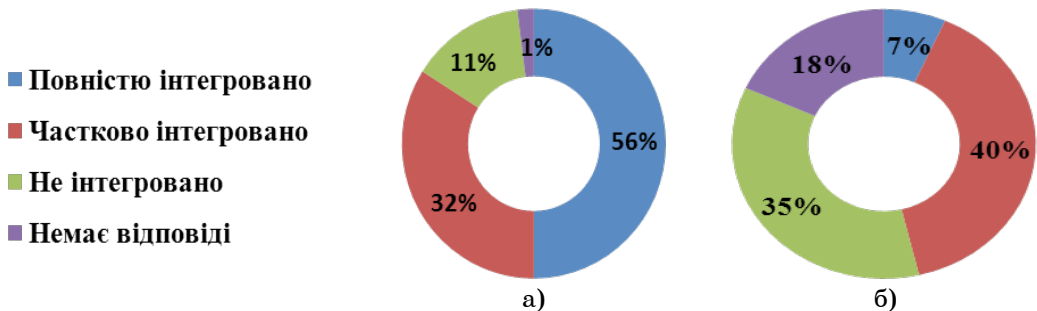

Рис. 1. Самооцінка ВПО їхньої інтегрованості в місцеві громади

а) у середньому по Україні; б) викладачі переміщеного університету
Джерело: соціологічне дослідження авторів, а також за даними [9].

Результати аналізу соціологічного дослідження інтегрованості викладачів-переселенців до місцевих громад не є оптимістичними. Згідно з отриманими даними, лише 7% викладачів переміщеного університету вважають себе повністю інтегрованими до місцевої громади. Результат значно відрізняється від показника в середньому по країні – понад 50%. Більше третини викладачів-переселенців (35,5%) почувають себе повністю не інтегрованими. Водночас у середньому по Україні цей показник становить 11%. Більша частка опитаних викладачів, майже 40%, вважають себе частково або не повністю інтегрованими (у середньому по Україні таких 32%) [9, с. 18]. Тобто більшість викладачів-переселенців не змогли адаптуватися до нових умов перебування і продовжують відчувати психологічні труднощі, соціальний і побутовий дискомфорт.

Світовий досвід регулювання міграції та її наслідків свідчить про те, що основними умовами успішної інтеграції переселенців є наявність власного житла (можливості оренди), зайнятість (наявність джерел існування) та возз'єднання із сім'єю (можливість проживати разом з родиною в місці поселення). Важливими аспектами інтеграції мігрантів також є наявність соціальних контактів, відсутність

проявів дискримінації та конфліктів з місцевим населенням, а також можливість брати участь у місцевих виборах (політична залученість).

На рис. 2 зазначено аспекти, які викладачі-переселенці переміщеного університету вважають важливими умовами інтеграції до місцевої громади. Респонденти оцінювали такі фактори інтеграції: житло, постійний дохід, зайнятість, родина та друзі в тому ж місці, доступ до соціальних послуг, підтримка з боку місцевої громади та можливість голосувати на місцевих виборах.

Рис. 2. Умови інтеграції ВПО до приймаючої громади (відсоток респондентів)

Джерело: соціологічне дослідження авторів.

Згідно з результатами проведеного дослідження, 69,4% опитаних вважають наявність власного житла обов'язковою умовою своєї інтеграції до приймаючої громади. Другим за значущістю фактором успішної інтеграції визначено можливість мати постійний дохід, що зазначили більше як половина респондентів. Понад 40% опитаних переселенців зазначають важливість такого фактору, як підтримка з боку місцевої громади. Можливість проживати з родиною, вільний доступ до соціальних послуг і політична залученість мають значення для 30% опитаних ВПО. Результати дослідження доводять, що інтеграційна політика держави передусім має бути спрямована на вирішення житлової проблеми переселенців, а також врегулювання економічного аспекту (сприяння працевлаштуванню або розвитку малого бізнесу).

Слід звернути особливу увагу на психологічний аспект інтеграції вимушених мігрантів, адже 40,5% ВПО зазначили, що підтримка з боку місцевої громади є важливою умовою їхньої інтеграції. Доброзичливі стосунки ВПО та представників приймаючих громад є першорядним компонентом успішної інтеграції мігрантів. У цьому контексті гостро постає питання довіри переселенців до місцевих мешканців і навпаки. Розглянемо, як викладачі-переселенці переміщеного університету оцінюють рівень своєї довіри до місцевої громади, представниками якої є місцеві мешканці (рис. 3).

Результати опитування ВПО щодо оцінки рівня їхньої довіри до місцевої громади є вражаючими та несподіваними. Цілком довіряють представникам місцевої громади менше як 1% переселенців, тобто довіра майже відсутня. Більшість респондентів (70,2%) довіряють місцевій громаді певною мірою. Узагалі не довіряють місцевій громаді понад 15% опитаних, що становить суттєву частку переселенців. Водночас рівень довіри до своїх колег, таких самих викладачів-переселенців, є дуже високим. Більш ніж 80% респондентів частково або повністю

Інтеграція внутрішньо переміщених осіб до приймаючих громад у контексті сучасних соціокультурних викликів

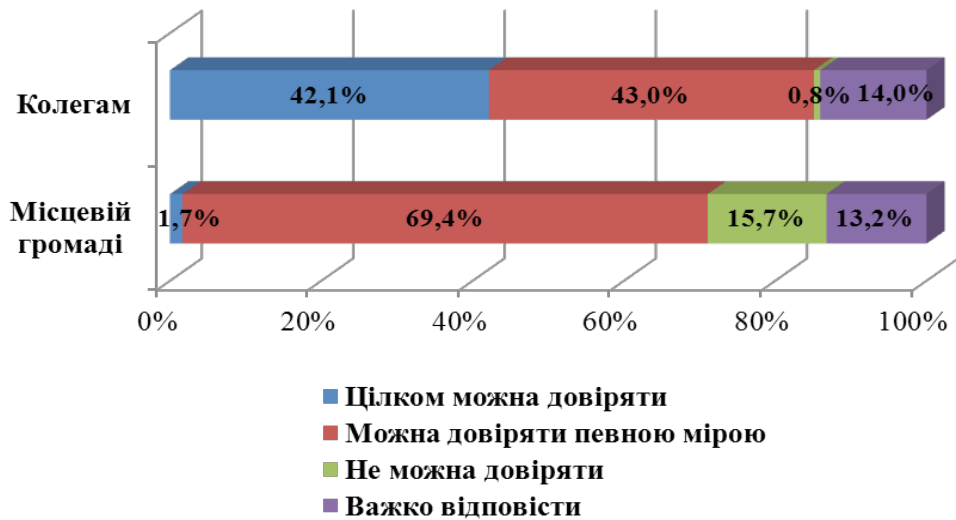

Рис. 3. Рівень довіри викладачів-переселенців до місцевої громади та колег-переселенців
 Джерело: соціологічне дослідження авторів.

довіряють колегам, разом з якими вони мігрували до приймаючої громади. Результати дослідження фокус-групи відрізняються від даних моніторингу в середньому по Україні, згідно з якими 22% ВПО цілком довіряють місцевій громаді, 54% – великою мірою, а взагалі не довіряють 0% [8, с. 33].

Серед основних причин відсутності повної довіри переселенців місцевим жителям можна назвати такі:

- психологічний опір мігрантів, небажання асоціювати себе з новою громадою (наслідок недобровільності переміщення);
- прояви дискримінації та зневажливого ставлення з боку представників місцевої громади, а також посадових осіб;
- відсутність розуміння і щирого співчуття в місцевого населення, а іноді і звинувачення переселенців у ситуації, що склалася.

Розглядаючи інший бік взаємодії переселенців з місцевою громадою, можна зазначити, що з початку озброєного конфлікту вияв солідарності місцевої громади з ВПО, прагнення надати їм підтримку були досить поширеними. Проте через недовгий час ситуація почала погіршуватися через низку причин:

1. «Втома господарів». Сподівання постійних мешканців на швидке розв’язання конфлікту змінилися усвідомленням його тривалості і постійного характеру, а отже, неможливості повернутися до попереднього укладу життя.
2. «Роздратування». Обурення жителів тим, що ВПО вимагають додаткових пільг порівняно з постійними мешканцями та отримують адресну допомогу від держави.
3. Політичні заяви. Висловлювання з боку представників влади, навіть уряду, які дискредитують статус ВПО, застосовуючи до деяких категорій переселенців терміни «пенсійний турист» або «сепаратист».

Висновки. Соціологічне дослідження, проведене серед викладачів-переселенців переміщеного університету, свідчить про недостатній рівень їхньої інтегрованості до місцевої громади та негативний соціально-психологічний стан. Неможливість відновлення докризового рівня добробуту, незадовільні побутові умови, психологічний опір, латентні громадські конфлікти на політично-культурному підґрунті та низький рівень довіри до постійних мешканців гальмують процес інтеграції. Крім того, переселенці зазначають, що досі іноді стикаються з проявами дискримінації та порушенням громадянських прав і свобод, що є неприпустимим у сучасній європейській державі.

З огляду на зазначене, один із шляхів посилення та поглиблення інтеграції переселенців до приймаючих громад полягає в «ідеологічному» спілкуванні представників влади з постійними мешканцями та обговоренні шляхів реалізації концепції інтеграції. Місцеві громади мають приймати ВПО не як баласт для регіону або населеного пункту, а як ресурс розвитку, який має суттєвий потенціал. Адже переселенці – це цінний людський ресурс, який володіє професійними знаннями та досвідом, є ініціатором започаткування нового бізнесу та носієм культури. Надзвичайно ефективним може стати використання такого людського ресурсу в регіонах, де спостерігається економічний застій і повільний розвиток. ВПО також повинні прагнути стати повноцінними членами нової громади та робити свій внесок в її розвиток.

Список використаних джерел

1. IOM and Migrant Integration. *IOM*: Website. 2021. URL: https://www.iom.int/sites/g/files/tmzbd1486/files/migrated_files/What-We-Do/docs/IOM-DMM-Factsheet-LHD-Migrant-Integration.pdf
2. Нам потрібні ефективні рішення для інтеграції внутрішньо переміщених осіб в приймаючі громади, – Сергій Ніжинський. *Міністерство соціальної політики України: сайт*. 09.10.2019. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/nam-potribni-efektivni-rishennya-dlya-integraciyi-vnutrishno-peremishchenih-osib-v-prijmayuchih-gromadah-sergij-nizhinskij>
3. Оксана Коляда: Реінтеграція ВПО та забезпечення усіх прав громадян, які проживають на ТОТ, – стратегічна ціль Міністерства. *Міністерство у справах ветеранів, тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України: сайт*. 09.10.2019. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/oksana-kolyada-reintegraciya-vpo-ta-zabezpechennya-usih-prav-gromadyan-yaki-prozhivayut-na-tot-strategichna-cil-ministerstva>
4. Ruhs M. *The Price of Rights: Regulating International Labor Migration*. Princeton, NJ and Oxford: Princeton University Press, 2013. 272 p.
5. Castles S. The international politics of forced migration. *Fighting Identities: Race, religion and ethno-nationalism. Socialist Register* / Edited by C. Leys, L. Panitch. London: Merlin Press, 2002 (pp. 173-192).
6. Zamoum K., Gorpe T. Crisis management: A historical and conceptual approach for a better understanding of today's crises. *Crisis Management Theory & Practice* / Edited by K. Holla, M. Titko, J. Ristvej. London: Intech Open Limited, 2018 (pp. 203-217).
7. Voting rights of internally displaced persons at local level in Ukraine. *Council of Europe: Website*. 2021. URL: <https://rm.coe.int/voting-rights-of-idps-at-local-level-in-ukraine-strengthening-democrac/1680933f7e>
8. Звіт Національної системи моніторингу ситуації з внутрішньо переміщеними особами. 44 с. *Міжнародна організація міграції: сайт*. Червень 2020. URL: https://www.iom.org.ua/sites/default/files/nms_round_17_ukr_web.pdf
9. Звіт Національної системи моніторингу ситуації з внутрішньо переміщеними особами. *Міжнародна організація міграції: сайт*. Квітень 2017. URL: http://iom.org.ua/sites/default/files/nms_report_march_2017_ukr_new.pdf

References

1. IOM and Migrant Integration (2021). *IOM*: Website. Retrieved from https://www.iom.int/sites/g/files/tmzbd1486/files/migrated_files/What-We-Do/docs/IOM-DMM-Factsheet-LHD-Migrant-Integration.pdf
2. Nam potribni efektyvni rishennya dyia intehratsiyi vnutrishn'o peremishchenykh osib v pryymaiuchi hromad, – Serhiy Nizhynskyy [We need effective solutions to integrate IDPs into host communities, – Serhiy Nizhynskyy] (2019, Oct 09). *Ministry of Social Policy of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/news/nam-potribni-efektivni-rishennya-dlya-integraciyi-vnutrishno-peremishchenih-osib-v-prijmayuchih-gromadah-sergij-nizhinskij> [in Ukrainian].
3. Oksana Kolyada: Reintehratsiya VPO ta zabezpechennya usikh prav hromadyan, yaki prozhivayut' na TOT, – stratehichna tsil' Ministerstva [Oksana Kolyada: Reintegration of IDPs and ensuring all rights of citizens living in TOT is a strategic goal of the Ministry] (2019, Oct 09). *Ministry of Veterans, Temporarily Occupied Territories and Internally Displaced Persons of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/news/oksana-kolyada-reintegraciya-vpo-ta-zabezpechennya-usih-prav-gromadyan-yaki-prozhivayut-na-tot-strategichna-cil-ministerstva> [in Ukrainian].
4. Ruhs, M. (2013). *The Price of Rights: Regulating International Labor Migration*. Princeton, NJ and Oxford: Princeton University Press.
5. Castles, S. (2002). The international politics of forced migration. In Leys C., Panitch L. (Eds.). *Fighting Identities: Race, religion and ethno-nationalism. Socialist Register*. London: Merlin Press. London: Merlin Press (pp. 173-192).

**Інтеграція внутрішньо переміщених осіб до приймаючих громад
у контексті сучасних соціокультурних викликів**

6. Zamoum, K., & Gorpe, T. (2018). Crisis management: A historical and conceptual approach for a better understanding of today's crises. In *Crisis Management Theory & Practice* / Edited by K. Holla, M. Titko, J. Ristvej. London: Intech Open Limited (pp. 203-217).
7. Voting rights of internally displaced persons at local level in Ukraine (2021). *Council of Europe*: Website. Retrieved from <https://rm.coe.int/voting-rights-of-idps-at-local-level-in-ukraine-strengthening-democrac/16809337e>
8. Zvit Natsional'noyi systemy monitorynhu sytuatsiyi z vntrishn'o peremishchenymy osobamy [Report of the National Monitoring System for Internally Displaced Persons] (2020, Jun). *International Organization for Migration*: Website. Retrieved from https://www.iom.org.ua/sites/default/files/nms_round_17_ukr_web.pdf [in Ukrainian].
9. Zvit Natsional'noyi systemy monitorynhu sytuatsiyi z vntrishn'o peremishchenymy osobamy [Report of the National Monitoring System for Internally Displaced Persons] (2017, Apr). *International Organization for Migration*: Website. Retrieved from http://iom.org.ua/sites/default/files/nms_report_march_2017_ukr_new.pdf [in Ukrainian].

Shvets I. B., Sled O. M., Bilenska M. M. Integration of internally displaced persons into host communities in the context of contemporary socio-cultural challenges.

The article deals with the problems of integration of internally forced migrants in Ukraine in the context of a protracted military and political conflict. The definition and essence of the concept "integration of migrants" in the context of forced internal migration in Ukraine are considered. The state of forced migration in the country as a result of a long-term military and political conflict is analyzed. Internally displaced person (IDP) is considered as a specific category of internal forced migrants. The main indicators of IDP integration are identified as employment opportunities, access to health care and social services, availability of housing, access to education and training for children and adults, communication and social contacts, and the opportunity to vote. The nature, content and participants of the actual process of integration of internally displaced persons are established. It is specified that the success of integration is determined by the combined active interaction of three main factors: government policy on IDP integration; the willingness of the local community to accept IDPs and the desire of IDPs to integrate into the local community. Indicators and aspects of forced relocation, which should be taken into account by the Government's policy in the process of developing tools for the integration of migrants, are formulated. The challenges faced by migrants as well as residents of host communities are analyzed. Teachers of the displaced university are considered as a specific focus group for a sociological survey of IDP integration. Indicators of forced migrants' self-assessment of their integration level into local communities are analyzed. The indicators of integration of teachers in the relocated university are compared with similar indicators in Ukraine as a whole. An assessment of the level of trust of displaced teachers in the local community and migrant colleagues is made. The main reasons for the lack of full trust of migrants in local residents are identified. A sociological survey of displaced teachers of the relocated university shows a lack of their integration into the local community and a negative social and psychological state. The inability to restore the pre-crisis level of well-being, unsatisfactory living conditions, latent social conflicts on political and cultural grounds and a low level of trust in local residents hinder the integration process. Ways to strengthen and deepen the integration of migrants into host communities are identified. The migrants are suggested to be considered a valuable human resource that has professional knowledge and experience, the initiator of starting a new business and a carrier of culture.

Keywords: internal forced migration, integration of migrants, internally displaced person, host community, conditions of integration, National Monitoring System, integration indicators, self-assessment of integration, displaced university, trust.

Швець Ірина Борисівна – доктор економічних наук, професор, проректор з міжнародних зв'язків Донецького національного технічного університету (e-mail: iryna.shvets@donntu.edu.ua, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7386-3286>).

Shvets Iryna Borysivna – Dr.Sci. (Econ.), Prof., Vice-Rector for International Relations, Donetsk National Technical University.

Следь Олександра Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент, завідувач докторантури та аспірантури, доцент кафедри економіки підприємства Донецького національного технічного університету (e-mail: oleksandra.sled@donntu.edu.ua, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9663-4937>).

Sled Oleksandra Mykolayivna – Ph.D.(Econ.), Assoc.Prof., Head of Doctoral and Postgraduate Studies, Associate Professor of the Department of Enterprise Economics of the Donetsk National Technical University.

Біленська Маргарита Миколаївна – аспірантка Донецького національного технічного університету (e-mail: margharyta.bilenska@donntu.edu.ua, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9638-9991>).

Bilenska Marharyta Mykolayivna – Postgraduate of the Donetsk National Technical University.

Надійшло 13.10.2021 р.